herpy

AGAMER

Uromastyx aegyptia

Uromastyx aegyptia är den största taggsvansödlan: en tung, växtätande ökenödla från Egypten, Mellanöstern och Arabiska halvön som kan bli upp till 76 cm och väga 2,5 kg. Den gräver djupa hålor, solar sig i stark värme och kräver ett mycket stort, torrt terrarium med kraftig UVB. Arten är sårbar i naturen och passar bara en erfaren skötare med gott om utrymme.

Familj: Agamidae Engelska: Egyptian Spiny-tailed Lizard Tidigare namn: *Stellio spinipes; Uromastyx leptieni; Uromastyx microlepis* Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**40-76 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**1 000-2 500 g**
Livslängd	**15-30 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Öken och halvöken**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**240 × 120 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Värmeplats	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Vintervila	**16-22 °C** 8-12 veckor
Föda	**Växter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**6-23 ägg**
Inkubation	**56-84 dagar** vid 33-34 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Uromastyx aegyptia är den största arten i släktet. Vuxna djur är över 40 cm långa och väger omkring 1 kg, och de största blir upp till 76 cm och 2,5 kg. Till jämförelse blir de flesta andra taggsvansödlor 25-50 cm. Kroppen är bred och tung, benen är korta och starka, och den platta svansen är täckt av kransar av spetsiga fjäll. Svansen används som vapen i hålans ingång. Vuxna djur är ofta grå till gråbruna, men kan bli ljust gula när de är varma.

Man skiljer mellan tre underarter: nominatformen *U. a. aegyptia* från Egypten, *U. a. microlepis* från större delen av Arabiska halvön, Irak och Irans kust och *U. a. leptieni* från Oman och Förenade arabemiraten. Den sistnämnda är mindre än de två andra och blir upp till omkring 50 cm. Namnet *U. leptieni* förekommer fortfarande i handeln och i äldre litteratur.

Arten beskrevs 1775. Lokalt kallas den *ḍabb* (dhab), och den jagas för kött och skinn. Vuxna djur är lugna och kraftfulla, men försvarar sig med svansen om de blir pressade. Storleken gör arten till en krävande uppgift: den ska ha ett terrarium som fyller ut som ett litet rum, och stora mängder färska växter varje dag. *U. aegyptia* passar därför bara en erfaren skötare med gott om utrymme.

Utbredning och livsmiljö

Uromastyx aegyptia lever i Egypten öster om Nilen och på Sinai, i Israel, Jordanien, Syrien, Irak, västra Iran, Saudiarabien, Kuwait, Qatar, Förenade arabemiraten, Oman och Jemen. Underarten *U. a. leptieni* finns i Oman och Förenade arabemiraten, från trakten kring Muscat över kustslätten Batina och de östra utlöparna av Hajarbergen till Musandamhalvön. *U. a. microlepis* lever i öknar och halvöknar på Arabiska halvön och i grannländerna.

Utbredningen är fläckvis, och arten är sällsynt i stora delar av sitt område. Den räknas som sårbar (VU), och beståndet minskar på grund av förlust av livsmiljöer och jakt.

> **Naturlig utbredning:** Egypten, Israel, Jordanien, Syrien, Irak, Iran, Saudiarabien, Kuwait, Qatar, Förenade Arabemiraten, Oman och Jemen.

LIVSMILJÖ

Uromastyx aegyptia lever i platta till lätt böljande öknar och halvöknar med grovt sand, grus eller sten och glesa buskar, till exempel saltbuskar, getdorn och enstaka akacieträd, upp till omkring 1.500 m över havet. Djuren föredrar platser med lite, men inte helt saknat växttäcke. De gräver hålor som kan bli över 10 m långa och upp till 1,8 m djupa. Hålan håller temperatur och fuktighet stabila: 30 cm under ingången är det i genomsnitt 6 °C svalare än utanför. Djuren använder den som tillflyktsort under middagshettan, på natten och under vintervilan.

Arten är dagaktiv och starkt styrd av temperaturen. På sommaren kan luften nå 43-50 °C, och aktiva djur har en kroppstemperatur på omkring 33-42 °C. Den kritiska gränsen ligger vid 51 °C. På våren tittar djuren länge ut ur hålan med huvud och framben innan de solar sig, och i högsommaren drar de sig tillbaka under den hetaste delen av dagen. Det mesta av årets aktivitet ligger på våren och försommaren. Från hösten till februari syns djuren bara sällan, på klara dagar med en marktemperatur över 35 °C, och på vintern ligger de i hålorna vid 10-14 °C. Födan är växter, särskilt örter och blommor under regntiden.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur ska ha ett terrarium på minst 240 × 120 × 120 cm (längd × bredd × höjd). Måttet följer en enkel tumregel: terrariet ska vara minst tre gånger så långt som djuret och minst lika brett, så att ett djur på 70-76 cm kan vända, gräva och välja mellan varma och svala ställen. Höjden ger plats för en djup botten och för värmelampor och UVB-rör på rätt avstånd över solplatsen. Ett terrarium i den storleken är i praktiken en egenbyggd möbel av trä, PVC eller plast med glasdörrar eller stora öppna fronter. Mindre djur, till exempel av underarten *U. a. leptieni*, som blir omkring 50 cm, klarar sig med 180 × 60 × 60 cm. Unga djur kan bo i ett mindre terrarium en tid, om det har samma temperaturgradient, men de växer snabbt.

Botten ska gå att gräva i och vara minst 15-20 cm djup, av fin sand blandad med jord utan gödning och lite lera, så att gångarna håller. Håll de översta centimetrarna torra, och fukta bara lite på djupet. Undvik kalksand och krossade valnötsskal, som kan ge tarmstopp. Exkrementer och urinsyra tas bort dagligen, och botten byts helt var 3:e-4:e månad. Sjuka eller sårade djur flyttas tillfälligt över på hushållspapper.

Terrariet ska ha god ventilation, helst med nätlock. Bygg solplatsen av stora, platta stenar eller skiffer under värmelampan, gärna som en hög med mellanrum, så att djuret kan krypa in och välja sin temperatur. Fäst stenarna så att de inte välter när ett tungt djur gräver under dem. Ge minst tre stora gömslen, fördelade mellan den varma och den svala sidan. Värmelampor skärmas av så att djuret inte kan röra dem. Håll ett djur i varje terrarium, och håll aldrig olika arter av *Uromastyx* tillsammans.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Solplatsen ska ha en yttemperatur på 50-55 °C, mätt med en infraröd termometer strax under lampan. Den svala sidan ligger på 27-32 °C. Ett så stort djur och terrarium kräver flera värmelampor, till exempel två-tre halogenspotar på 100 W, så att solplatsen är stor nog för hela kroppen. Värmen ska komma ovanifrån, aldrig från en värmematta under botten: djuret flyttar sig inte i tid från en för varm botten och kan bli brännskadat. Är solplatsen för varm eller för kall, justera med en dimmer eller genom att höja eller sänka stenarna.

På natten stängs värmen av, och temperaturen får sjunka till rumstemperatur, omkring 18-22 °C. Djuret ska hela tiden kunna dra sig undan från värmen.

I naturen vilar arten från hösten till tidig vår. I fångenskap kan det ges en sval vintervila: dagslängden kortas ned till 6-8 timmar, rumstemperaturen sänks till 16-22 °C, och solplatsen hålls på omkring 30 °C, så att djuret kan värma sig och tömma tarmen. Vilan varar 8-12 veckor; siffrorna för vilan är lånade från släktets mindre arter. Ge bara vintervila åt friska, välnärda djur, och väg dem före och under vilan.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara låg, omkring 20-30 %, mätt vid botten på den svala sidan. Ihållande hög luftfuktighet gör djuret sjukt, så spraya inte terrariet. Botten fuktas bara lite på djupet, så att gångarna håller, och hålorna får ett fuktigare mikroklimat än ytan, medan de översta centimetrarna är torra.

Djuret får nästan allt sitt vatten genom födan och dricker sällan. En stor, stabil skål med friskt vatten skadar inte i ett välventilerat terrarium och kan hjälpa smala eller nyinköpta djur. Byt vattnet dagligen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och behöver kraftigt ljus. Använd en stor LED-lampa eller flera lysrör på ca 6500 K som dagsljus, skilt från värmen; djuren är mer aktiva och äter bättre med det. UVB behövs: arten hör till Ferguson-zon 3, och T5 HO-rör på 12-14 % över ungefär hälften av terrariets längd på den varma sidan ska ge ett UV-index på 4,5-6 vid solplatsen. Rörets avstånd beror på om det sitter över eller under nätet; kontrollera med en UV-mätare. Byt rören efter 6-12 månader eller enligt tillverkarens anvisning. Dagen är 12 timmar på sommaren och kortare på vintern.

UTFODRING

Uromastyx aegyptia är växtätare. Omkring 90 % av födan ska vara bladgrönt och blommor, ca 5 % hårda grönsaker och ca 5 % torrfoder. Ett vuxet djur äter stora mängder: ge en stor skål med varierade salladsblandningar, ruccola, maskrosblad, endivie, pak choi, kålrotsblad och lite grönkål, och ätliga blommor som maskros, hibiskus, rosblad och blomkrasse, gärna från egen trädgård och alltid utan bekämpningsmedel. Hö och gräs äts också. Hårda grönsaker som squash, morot och ärter rivs fint.

Frön och baljväxter hör naturligt till: torkade, krossade linser och vit hirs ger protein och fett, men leder till fetma om de ges oftare än en gång i veckan, och i små mängder. Ungar under sex månader får inga frön. Frukt är en sällsynt godbit, högst en liten bit en gång i månaden. Insekter är inte nödvändiga; en enstaka pudrad mjölmask eller jätte-mjölmask kan ges då och då.

Ungar matas varje dag med så mycket de kan äta, och vuxna matas 4-5 gånger i veckan. Pudra maten med kalk och ett vitamintillskott två gånger i veckan. Bipollen ges ofta i alldeles för stora mängder; låt hellre blommorna täcka behovet.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Vuxna djur är lugna och stillsamma, men territoriella mot artfränder, särskilt hanar mot hanar. Håll dem enskilt. Ett par kan bara hållas tillsammans i ett terrarium som är minst dubbelt så stort som minimimåttet, och även då är det ingen garanti. Ungar är mindre territoriella och kan hållas tillsammans tills de närmar sig könsmognad.

Ett nytt djur ska få lugn och ro de första veckorna. Uppfödda djur vänjer sig snabbast, medan vildfångade kan behöva upp till sex månader. Har djuret inte ätit efter två veckor ska en veterinär titta på det. Hantera inte djuret under invänjningen, utöver vägning. Efteråt kan du erbjuda foder från handen. Närma dig långsamt och alltid underifrån, aldrig ovanifrån, för det liknar en rovfågel. Ett vuxet djur väger 1-2,5 kg och kan slå med den kraftiga svansen om det känner sig pressat; lyft det underifrån och stöd hela kroppen. Håll djuret utanför terrariet i högst en timme åt gången, eftersom det behöver värmen. Väg djuret en gång i månaden, och sök veterinär vid stor viktnedgång. Tvätta händerna efter kontakt, eftersom kräldjur kan bära salmonella.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är som regel smalare än honan, har ett bredare huvud och kraftigare färg. Vuxna honor är päronformade. Könsskillnaderna är tydligast hos könsmogna djur; hos unga är könet svårt att se.

Ålder och storlek vid könsmognad är inte dokumenterade för arten. Sätt bara välnärda, fullvuxna djur i avel.

PARNING

Aveln är bara sparsamt beskriven för arten, och siffrorna i detta och de följande avsnitten är lånade från släktets mindre arter, särskilt *U. acanthinura*. Aveln följer en sval vintervila som sätter igång djuren. Efter vilan ökas ljuset och temperaturen igen, och först därefter sätts hona och hane ihop. Båda ska vara i gott hull.

Parningen är våldsam. Hanen cirklar kring honan, nickar med huvudet och biter sig fast i hennes nackveck. Själva parningen varar några minuter. Terrariet ska vara tillräckligt stort för att honan ska kunna undvika hanen. Håll uppsikt så att honan inte skadas, och skilj djuren åt om det går för långt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen 4-6 veckor efter en lyckad parning. Äggkullen är på omkring 6-23 ägg beroende på honans storlek, ålder och hälsa; en så stor hona ligger troligen i den höga änden. Ställ in en stor läggningslåda med en blandning av sand och jord på den svala sidan i god tid, så att honan vänjer sig vid den. Använder hon den inte, flytta den till den varma sidan. Jorden ska vara så fuktig att gången håller.

Efter äggläggningen är honan tydligt smalare. Ge henne lugn och ro, rikligt med foder och ev. en smaklös elektrolytlösning. Hon tar som regel det mesta av vikten tillbaka och äter och solar sig normalt inom 1-2 veckor.

INKUBATION

Gräv försiktigt upp äggen med handskar på, och lägg dem i samma ställning som de låg i, i en sluten behållare med fuktig perlit som är precis fuktig nog att klumpa sig när man klämmer på den. Lägg dem ett par centimeter från varandra. Efter 1-2 dagar ska det finnas imma på behållarens sidor; annars tillsätts lite vatten. Väg behållarna en gång i veckan för att följa avdunstningen.

Vid 33-34 °C kläcks äggen efter 56-84 dagar; högre temperatur ger kortare kläckningstid.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna hålls enskilt eller i små grupper i stora terrarier med samma solplats och temperaturgradient som de vuxna, eller i stora plastlådor. Ge dem många gömslen. Botten är hushållspapper, kakelplattor eller bar botten tills ungarna är minst ett år.

Ungarna får samma gröna växter och blommor som de vuxna, fint skurna, och matas varje dag. Frön och torkade baljväxter ges först från sex månaders ålder. Smala eller uttorkade ungar kan erbjudas vatten. Skilj ungarna åt innan de blir könsmogna; de växer snabbt och kräver tidigt mycket utrymme.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på för lite värme eller UVB, för hög luftfuktighet och fel kost:

- Benskörhet (sekundär nutritionell hyperparatyreoidism) vid för lite UVB, kalk och D3.
- Luftvägsinflammation och slem vid konstant hög luftfuktighet.
- Fetma vid för många frön och för mycket protein, och vid för lite utrymme att röra sig på.
- Tarmstopp vid kalksand, valnötsskal och för låg temperatur.
- Brännskador från värmemattor och oskyddade lampor.
- Parasiter hos nyinförda djur. Håll nya djur i karantän i 3-6 månader.
- Skorpiga sår på läpparna och huden, som hos taggsvansödlor kan bero på bakterien *Devriesea agamarum*. Den smittar mellan agamer och kräver veterinärbehandling och grundlig desinfektion av terrariet.
- Äggläggningsbesvär hos honor utan lämplig läggningsplats.

Ett friskt djur är runt och fast, har klara ögon och äter regelbundet. Viktnedgång, bristande aptit och slöhet kräver en veterinär med erfarenhet av kräldjur.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.